

Med Norden för sina fötter

*– Få svenska forskare kan finska och där
har jag en stor fördel.*

*Det säger Janne Holmén, historielektor vid Uppsala
universitet, som ägnat stor del av sin forskning åt
komparativa svensk-finska och nordiska studier.*

*Viss nytta i sitt forskarvärv torde den idoge
ålänningen även ha av att länge ha tillhört
världseliten i maraton. —>*

TEXT SÖREN VIKTORSSON • FOTO ANNA RUT FRIDHOLM

”Vill man bli riktigt bra i någon idrott måste man ta reda på vad som krävs och träna med de bästa för att se hur de gör och för att komma i närheten av deras nivå. Det är samma sak inom forskningen.”

→ **M**ünchen augusti 2002. Finländska televisionens kommentator jublar när en gänglig ung man i ensamt majestät springer in på Olympiastadion.

”Janne Holmén från Jomala på Åland, snart doktor i historia, i en ålder av blott 24 år blir han Europamästare i maraton!” låter det i Youtube-klippet.

När *Universitetsläraren* 15 år senare träffar honom på Historiska institutionen, bakom Engelska parken, i Uppsala är första frågan given...

– Hur det kändes? Jo, det var ju... bra... karriärens höjdpunkt. En positiv känsla.

Det måste väl ha varit ett otroligt känslorus?

– Jag är inte riktigt den typen av personlighet.

Klart är i alla fall att institutionen efter hemkomsten bjöd på kaffe och tårta och att Janne Holmén över en natt blivit kändis.

– Samtidigt höll jag under denna tid på med min doktorsavhandling. Därför beslöt jag mig för att endast ge intervjuer på måndagar, minns han.

För att nå världsklass i en idrottsgren måste man vara noggrann vid valet av föräldrar. Nina Holmén blev Europamästare på 3 000 meter i Rom 1974 och Rune Holmén finsk mästare 1971 på 5 000 meter.

Därtill krävs envishet och målmedvetenhet.

– Janne hade läst att barnen i Kenya springer till skolan och därför har de så bra löpare där. Från sexan vägrade han åka skoltaxi, berättar mamma Nina i en finländsk tv-dokumentär.

I samma program berättar pappa Rune, sedermera sin sons tränare, om en skolresa till Sverige då Janne var runt tio år gammal.

– För sina pengar hade han köpt historieböcker på ett antikvariat och kom hem med en full kasse.

Med toppbetyg från Ålands Lyceum i Mariehamn flyttade Janne 1996, som 19-åring, till Uppsala.

Avsikten var att läsa fysik och ast-

ronomi, men samtidigt hade han kommit igång på allvar med löpningen. Naturvetenskaperna innehöll mycket schemalagd tid och var därför svåra att kombinera med träningen.

– Så jag bytte till historia, där det redan under grundutbildningen var mycket självstudier. Det passade utmärkt för då kunde man ligga hemma och läsa böckerna mellan träningspassen.

Magisterexamen från år 2000 innehåller förutom huvudämnet historia även poäng i bland annat egyptologi samt Främre Orientens historia.

– Jag har aldrig tänkt taktiskt på arbetsmarknaden, utan följt mina intressen. I motsats till vad Svenskt Näringsliv försöker påskina sitter det dessutom inte några stora skaror av arbetslösa humanister, utan de flesta hittar sysselsättning. Det kommer alltid att finnas en arbetsmarknad för folk som kan tänka och skriva.

Att han skulle bli forskare stod klart redan i grundskolan.

– Jag var intresserad av massor av ämnen. Exakt vad jag skulle komma att forska inom var mindre viktigt på det stadiet.

Historia blev det alltså och 2006 disputerade han i Uppsala på avhandlingen ”Den politiska läroboken: Bilden av USA och Sovjetunionen i norska, svenska och finländska läroböcker under Kalla kriget”.

– Kommer man från Åland har man ett öga riktat åt vardera hållet. Idén var från början att jämföra Sverige och Finland, men min handledare föreslog att jag även skulle ta med Natolandet Norge.

Avhandlingen visar, att vad gäller sättet att skildra Sovjetunionen och USA är svenska och finländska läroböcker påfallande lika varandra under de olika tidsperioderna. I Norge däremot kunde man under alla perioder hitta läroböcker med olika uppfattningar. Det fanns vänsterförfattare som skrev positivt om Sovjetunionen och de på högerkanten som skrev negativt.

– Norge hade ju säkerhetspolitiken

garanterad av Nato och det spelade ingen roll vad man skrev. I Sverige och Finland däremot var det på ett helt annat sätt en balansgång och det gällde att följa den utrikespolitiska linjen.

Avhandlingen angav den grundklang som karakteriserar Jannes forskning.

– Mitt område är Norden, sedd ur ett komparativt perspektiv. Vi är ganska få forskare som har den här utblicken över *hela* Norden, i internationella sammanhang buntas ofta länderna ihop.

Men det är mycket som skiljer sig åt länderna emellan vilket gör Norden spännande för en forskare, enligt Janne.

– Det finns en metodologisk poäng att forska om detta område i och med att det är ganska lätt att göra jämförelser. Skulle man i stället exempelvis jämföra Sverige och Burma, där alla bakgrundsfaktorer är olika, blir det väldigt svårt att bena ut vad som är orsaken till de skillnader man upptäcker.

Norden är en nisch och det finns en hel del fonder som stöder nordisk forskning.

– Att kunna eller lära sig finska är en absolut konkurrensfördel i sammanhanget. Ett problem blir annars att så mycket av källorna är på finska, inklusive all den tidigare forskning som man måste sätta sig in i.

Janne är en av elva författare till en antologi som är planerad att ges ut före utgången av jubileumsåret, inom ramen för projektet ”Demokratis drivkrafter”, ett samarbete mellan Södertörns högskola, Jyväskylä universitet och Helsingfors universitet, som handlar om demokratis historia de första hundra åren i Sverige och Finland.

Jannes del av projektet har dock flyttats till Åbo Akademi och rör hur man i Sverige och Finland försökt demokratisera samhället med hjälp av utbildning.

Sedan 2009 har Janne delat sin tid mellan Södertörns högskola och →

Janne Holmén la tävlings-skorna på hyllan 2009 och springer i dag två, tre gånger i veckan. Dock inga maratonlopp utan sträckor mellan 12 och 15 kilometer.

! **Vem tycker du ska intervjuas? Tipsa redaktionen: universitetslararen@sulf.se.**

→ Uppsala universitet samt sedan 2016 även Åbo Akademi.

Forskningsprojektet "Mellan hav och land", vid Södertörn åren 2009 till 2013, handlade om något för honom så passande som hur man på Åland, Ösel, Dagö, Bornholm och Gotland byggt upp en regional identitet med historieberivningens hjälp.

I Uppsala driver Janne tillsammans med kollegan Björn Furuhausen just nu forskningsprojektet "Kampen om lärarutbildningen" på beställning av Vetenskapsrådet.

– Finland hade en stor reform på 1970-talet och sedan har det inte kommit några fler, medan det i Sverige har varit nya lärarutbildningsreformer i princip vart tionde år. Vi vill försöka förklara orsakerna bakom detta.

– Utbildningen för såväl klass- som ämneslärare upphöjdes redan på 1970-talet till masternivå i Finland. Samtidigt enades de finländska lärarna i ett starkt fackförbund som framgångsrikt motsatt sig alla försök till större förändringar av lärarutbildningen. I Sverige är lärarna däremot splittrade på två förbund, som socialdemokratiska och borgerliga politiker kan spela ut mot varandra när de vill använda skolväsendet för att förverkliga sina samhällsambitioner.

År 2009 slutade Janne Holmén sin internationella löparkarriär på grund av en höftskada. Han innehar fortfarande det finländska rekordet på maraton från 2008 med tiden 2:10:46.

Hemmet i Uppsalastadsdelen Årsta består, förutom honom själv, av marockanskfödda hustrun Laila

Skah, vars bror Khalid Skah vann guld på 10 000 meter i Barcelona 1992.

– Vi träffades när jag 1999 var på träningsläger i Marocko med finska landslaget.

Lägg till det tre söner i åldrarna 14, 11 och 6 år. De håller alla på med någon form av idrott.

Själv tar Janne på sig löparskorna två, tre gånger i veckan och då handlar det om sträckor mellan 12 och 15 kilometer.

Likheten mellan att forska och springa ett maratonlopp?

– Vill man bli riktigt bra i någon idrott måste man ta reda på vad som krävs och träna med de bästa för att se hur de gör och för att komma i närheten av deras nivå. Det är samma sak inom forskningen. Man måste ha nätverk och se vad andra forskare gör, hur det aktuella forskningsläget ser ut och vad som är utforskat och därmed kan vara en nisch.

Eftersom han sysslat mycket med komparativ forskning kring utbildningsfrågor på grundskolenivå i Sverige och Finland, vore en önskan att gå vidare men då till forskning om högskolan.

– Det vore intressant att tillämpa de modeller jag som historiker jobbat med också vad gäller att titta på hur universiteten styrs i de bägge länderna. Hur sker det demokratiska inflytandet och var ligger makten.

Ett grundtips är att även detta kommer att realiseras. Innan vi skiljs åt pekar Janne på en väsentlig skillnad mellan maratonlöpning och forskning.

– Som forskare kan man hela tiden fortsätta att förbättra sig. Jag miss-tänker att mina bästa insatser ligger någonstans långt i framtiden. 🍊

PERSONLIGT

Janne Sven-Åke Holmén föddes 26 september 1977 i Jomala på Åland. Han tog guld i maraton vid EM i München 2002 och kom nia på VM i Osaka 2007. År 2000 tog han sin magisterexamen vid Uppsala universitet och blev 2006 doktor i historia. Till dags dato har han arbetat med ett antal forskningsprojekt, i huvudsak med komparativ nordisk inriktning.

Som forskare kan man hela tiden förbättra sig, konstaterar Janne Holmén, som framöver gärna vill forska kring högskolan i Sverige och Finland.

